

РОЛЬ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

На території України в останні роки знайшли розвиток такі нетрадиційні види туризму, як сільський зелений туризм, агротуризм, екотуризм, кінний, екстремальний та інші. Всі дані види туризму в більшій чи меншій мірі пов'язані з сільською місцевістю.

Сільський зелений туризм – відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Його головним завданням є надання послуг відпочинку для жителів міста та ознайомлення іноземних туристів з традиціями та побутом місцевих жителів [1].

В умовах перебудови сільського господарства на ринкові відносини, в сільській місцевості, вивільнилась значна кількість працівників, що спричинило високий рівень безробіття. Враховуючи відсутність капіталовкладень на створення нових робочих місць у сільській місцевості України, на загальнодержавному рівні більше уваги варто приділяти тим галузям, які не потребують для свого розвитку великих коштів. До таких галузей належить сільський туризм, який давно практикується в Україні. Саме розвиток сільського зеленого туризму та розвиток агротуризму може значно, якщо не повністю знизити соціальну напругу на селі. Адже в селах з відповідною рекреаційною базою завжди було багато відпочиваючих. Найбільше це стосується сіл, що розташовані на берегах морів, річок та в гірській місцевості.

Агротуризм – відпочинковий туризм, який передбачає використання дворового господарства та часткову або повну участь відпочиваючих у власному обслуговуванні [1]. Головною метою відпочиваючих в агрооселях є, крім власне відпочинку, знайомство з способами ведення господарства.

При державному і суспільному сприянні господарства населення значною мірою впливають на соціальний розвиток села. При вирішенні питань подальшого розвитку ОГН необхідно враховувати ті економічні й соціальні зміни, які характерні для функціонування сільської місцевості. Зокрема, поступове нарощування обсягів надання соціально-культурних послуг, що виступить фактором збільшення доходів селян зокрема, завдяки "зеленому" туризму, агротуризму та іншим видам рекреації, а також згладжування протиріч між освітньо-кваліфікаційним рівнем і професійним спектром пропонованої робочої сили та можливістю працевлаштування бажаючих проживати на селі.

Господарства населення виконують властиві лише їм економічні і соціальні функції щодо створення умов для продуктивної зайнятості, розширеного відтворення трудових ресурсів, задоволення матеріальних, духовних та інших потреб членів сім'ї та суспільства в цілому. Наголосимо, що останнім часом активно відбувається диверсифікація діяльності в ОГН, зокрема, отримують розвиток такі напрямки діяльності як агротуризм і зелений туризм. Агротуризм

розглядають як туристичну діяльність, що є профілюючою в певному сільськогосподарському середовищі [4]. Агротуризм має свою специфіку, яка полягає у мінімізації витрат, перш за все на харчування та проживання у сільській місцевості (майже у 2-2,5 рази). Крім того, відкриваються значні можливості ознайомлення широких верств населення, до речі соціально незахищених студентів, учнів - старшокласників, пенсіонерів тощо, з природно-туристичним і культурно-історичним потенціалом країни або місцевості у вільний від агропраці час. Перебування у селянському господарстві, в іншому менш техногенно-навантаженому середовищі заспокійливо впливає на жителя агломерацій, забезпечуючи його новими враженнями, чистим повітрям, натуральною домашньою їжею, спілкуванням з тваринами тощо.

До видів аграрного туризму найчастіше відносять збирання овочів і фруктів, лікарських рослин, дарів лісу, розведення дичини як у вольєрах, так і у мисливських угіддях, конярство і кінні мандрівки, риборозведення та рибальство та інші. Доречі, такі види промислів приносять чималі доходи, адже рівень їх рентабельності становить понад 50%. Зауважимо також, що розвиток агротуризму не потребує великих капіталовкладень і може бути альтернативою іншим видам туризму. Його розвиток допоможе підвищити зайнятість сільського населення, призупинить відтік молоді у міста, розширить рекреаційні можливості та покращить соціально-економічні умови в районі, підвищить рекреаційно-туристичну забезпеченість деяких верств міського населення.

Український селянин фермер чи працівник колективного господарства в межах сільського туризму як виду підсобної діяльності може займатися:

- активним туризмом збудувати на своїй території спортивний майданчик, кінний манеж, гірський витяг, ставок для спортивного рибальства, розробити і пропонувати своїм гостям як гід-екскурсовод пішохідні, санні, вело- та кінні (бричкою чи верхи) маршрути і прогулянки;

- екотуризмом організовувати своїм гостям відпочинок в екологічно чистій місцевості, надати їм можливість споживати екологічно чисту продукцію, сприяти у заготівлі лікарських трав, лісових ягід і грибів;

- мисливським туризмом;

- культурно етнічною діяльністю (кустарне вироблення й продаж відвідувачам сувенірної продукції ужиткових народних промислів, залучення туристів до організації й участі у національних обрядах, традиційних ремеслах українського селянина та господарсько-польових роботах сінокіс, бджільництво, випас худоби тощо).

Основою сільського зеленого туризму є власне сам селянин та його підсобне господарство, побут. Передусім, селянин запрошує до своєї оселі: людину з міста, подивитися на сільськогосподарське виробництво як робиться сир, масло, ковбаса тощо, як вирощуються свині, корови, коні; подивитися на майстерність ремісника (як робиться дерев'яний чи глиняний посуд, плететься корзина тощо);

побачити особливості національних традицій та самобутньої етнокультури різних регіонів України.

Варто ще раз наголосити: діяльність у сфері сільського туризму не належить до підприємницької діяльності. Тому грошові винагороди за такі послуги не підлягають оподаткуванню. Законодавство також передбачає при певних умовах звільнення отриманих доходів і від податку на доходи фізичних осіб.

Звільнення від оподаткування доходів, отриманих від здачі кімнат туристам, передбачається при таких умовах:

- житловий будинок, в якому здаються кімнати, належить до сільського господарства;
- житлові кімнати здаються відпочиваючим, а не сезонним робітникам або іншим особам на тривалий термін;
- кімнати, які здаються, знаходяться у житловому будинку (чи прибудові) господаря, а не в іншій спеціально пристосованій будівлі;
- житловий будинок розташований на сільській території [3].

Національним законодавством передбачається встановлення пільг щодо оподаткування агротуризму. Проблема полягає у різниці в оподаткуванні гостинних сільських осель, що користуються цими пільгами, та приватних міні-готелів, які оподатковуються на загальних підставах.

Нині необхідно внести доповнення в податкове законодавство стосовно пільгового оподаткування доходів, отриманих громадянами згідно з договорами оренди житла в сільській місцевості. Відповідно до чинного законодавства, цивільно-правові угоди між фізичними особами оподатковуються за ставкою 20 % . Зрозуміло, що такий стан справ зумовлює надзвичайно низьку рентабельність і масову "тінезацію" послуг сільського зеленого туризму. Легальний розвиток зеленого туризму в селах України стане реальністю при узаконенні ставки податку на рівні 2—4 % від ціни договору оренди приміщень агрооселі.

В Україні потрібно законодавчо звільнити агрооселі від сплати готельного збору та обов'язкової державної стандартизації. Для агроосель можливе запровадження катетеризації уповноваженими представниками Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму або представниками органів місцевого самоврядування. Державна туристична адміністрація України, яка здійснює сертифікацію готельних послуг, задекларувала намір делегувати повноваження з сертифікації нічліжних послуг сільського зеленого туризму як форми підсобної діяльності уповноваженим регіональним осередкам Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (в Україні категорії та умови здійснення стандартизації агротуристичних послуг та катетеризації агроосель офіційно ще не затверджені).

На перспективу власники агроосель самі будуть зацікавлені в проведенні сертифікації для підвищення рівня своєї діяльності та наближення її до міжнародних стандартів.

Система стандартизації агроосель також необхідна організаціям, які займаються рекламою агроосель і просуванням агротуристичного

продукту на ринок тур-оператори, асоціації власників агроосель тощо. Адже вона акцентує увагу потенційного покупця на головних

Отже, існує чимало поглядів стосовно позитивів і негативів стрімкого розвитку ОГН, їх ролі у соціально-економічному розвитку сільської місцевості. Дійсно, великі сільськогосподарські підприємства мають можливість виробляти переважну частину зернових і зернобобових культур, соняшнику, цукрових буряків, інших стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції, максимально механізувати ручну працю працівників тощо. Проте неабиякі переваги мають і господарства населення, а саме: високу мотивацію до праці, відчутне скорочення виробничих витрат, забезпечення прибуткового виробництва трудомісткої сільськогосподарської продукції, і в першу чергу, продукції тваринництва, птахівництва, овочів і т.д.

Необхідно акцентувати, що головне полягає в тому, що ОГН не тільки дають змогу значно пом'якшити проблему зайнятості сільського населення і запобігають стрімкому зниженню рівня життя сільських жителів, але й виконують важливі економічні функції, приймаючи участь у суспільному поділі праці в аграрному секторі економіки.

В сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки проблема малих форм господарювання на селі настільки складна і суперечлива, що дуже складно, на наш погляд, давати певні прогнози подальшого розвитку ОГН. Разом з тим, не викликає сумніву твердження про те, що під час таких прогнозів важливе значення має врахування регіональних відмінностей функціонування ОГН – це положення знаходить підтримку і у економістів-аграрників [2].

Вважаємо, що можливі декілька варіантів розвитку особистих господарств залежно від їх типу та державної політики в сфері агропромислового виробництва. Разом з тим акцентуємо, що незважаючи на невизначеність ситуації щодо подальшого розвитку ОГН, ці форми господарювання є носіями складних економічних, соціально-психологічних, моральних та інших відносин, тому оцінка доцільності їх створення, діяльності та перспектив розвитку тільки з економічної точки зору неприпустима. З позицій еколого-економічної доцільності ми вважаємо найбільш оптимальною концепцію “двохвекторного розвитку” аграрних господарств, за якою доцільно підтримувати як велике товарне виробництво, так і дрібні господарства споживчо-товарного типу.

Список використаних джерел

1. Рутинський М. Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006. - 271 с.
2. Мармуль Л.О., Пінчук Т.А. Методичні підходи до оцінки ефективності туристичних послуг аграрних підприємств.//Таврійський науковий вісник: Зб.наук.пр. – Херсон: ХДАУ. – 2003. – Вип.28. – С.230-235.
3. Мармуль Л.О. Сарапіна О.А. Організаційно-економічний механізм функціонування туристично-рекреаційних підприємств. – К.: ННУ, Інститут аграрної економіки, 2006 – 182с.
4. Ігнатенко М.Г. Питання розвитку рекреації півдня України //Красзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. - К.: Реформа, 1998. - С. 118-119.